

Helena Štáchová ve zkratce

♦ Helena Štáchová se narodila 18. listopadu 1944 v Praze a již od mládí se zajímala o divadlo, herectví a loutkoherectví. Okamžitě po maturitě nastoupila do Divadla Spejbla a Hurvínka jako elévka. Po roce se rozhodla svůj talent podpořit i teoretickými znalostmi, a tak vystudovala pražskou DAMU, kterou absolvovala v roce 1966. Vzápětí se stala stálou členkou Divadla Spejbla a Hurvínka.

♦ V roce 1967 po své předchůdkyni Boženě Welekové převzala roli Hurvínkovy kamarádky Máničky, jedné z tehdejších tří hlavních postav, loutky, která spatřilo světlo světa už v roce 1930, a byla tak o čtrnáct let starší než Štáchová.

♦ V roce 1971 vytváří společně s tehdejším ředitelem divadla Milošem Kirschnerem podle návrhu Zdeňka Juřeny nejmladší loutku

souboru paní Kateřinu Hovorkovou, známou jako Máničkina bábinka. Loutku vyřezal Zdeněk Juřena a hlas jí propůjčila sama Štáchová. Kromě bábinky a Máničky se Helena Štáchová proslavila i jako dabérka Lízy z legendárního kresleného seriálu Simpsonovi.

♦ V roce 1972 se provdala za svého kolegu a nadřízeného, ředitele Divadla Spejbla a Hurvínka Miloše Kirschnera. V té době spolu chodili už několik let, ale o šestnáct let starší Kirschner byl ženatý a nechtěl se rozvádět především kvůli dětem. Podle vlastních slov se s tím Štáchová smířila a čekala, až jeho děti dospějí.

♦ Brzy po svatbě se manželům narodila dcera Helena, porod byl ale předčasný a dcera přežila pouze několik hodin. Naštěstí se Heleně Štáchové podařilo znovu otěhotnět a v letech 1974 a 1976 se jí narodily dvě děti, dcera Denisa a syn Miloš. Oba dnes pracují v Divadle Spejbla a Hurvínka.

♦ V roce 1984 se Helena Štáchová stala obětí velmi těžké autonehody, při které málem zemřela a přišla prakticky o celý obličej. Svůj boj o život nakonec vyhrála a obličej jí mnoha operacemi zrekonstruovali plastiční chirurgové. Dnes jsou následky tragické nehody patrné pouze při bližším pohledu.

♦ V roce 1996 umírá Miloš Kirschner. Jeho zdravotní stav výrazně zhoršily tahnice, které museli manželé podstoupit o více než rok dříve, když dostali výpověď z prostor v Rímské ulici na Vinohradech, kde divadlo sídlilo dlouhá léta. Nakonec se podařilo najít nové prostory v Dejvicích, stres z hledání a komplikací ale natolik zhoršil Kirschnerovu cukrovku, že jeho tělo nevydrželo.

♦ Na přelomu tisíciletí zažaloval Helenu Štáchovou plzeňský sociální úřad a požadoval autorská práva na loutky. Ačkoli byl celý proces pouze pokusem úředníků obohatit se, táhl se osm let, než bylo definitivně rozhodnuto, že autorská práva patří Heleně Štáchové. Dlouholetý stres a nedostatek odpočinku vyvolaly u Štáchové v roce 2004 rakovinu, které se ale statečně postavila a dokázala už podruhé v životě vyhrát souboj o svůj život.

Martin Klásek ve zkratce

♦ Martin Klásek se narodil 25. února 1957. Už v šestnácti letech se stal členem Divadla Spejbla a Hurvínka, zatím ale pouze jako jevištní technik. Velmi brzy si ale tehdejší šéf Miloš Kirschner všiml Kláskova loutkovodičského nadání a Klásek přešel z techniky do uměleckého souboru.

♦ Miloš Kirschner si Klásku vybral jako svého nástupce, pečlivě ho proškolil a připravil, a tak Spejbl a Hurvínk v roce 1974 poprvé promluví jeho hlasem ve hře Hurvínk mezi broučky. Potom strávil Klásek několik let mimo divadlo, aby se v roce 1982 stal pravidelnou alternací Miloše Kirschnera.

♦ Když kvůli cukrovce, která se mu později stala osudnou, omezil Miloš Kirschner zahraniční cesty, Klásek odehrál prakticky všechna představení v cizině. Naučil se texty v mnoha jazycích. Po smrti Kirschnera v roce 1996 se stává Klásek hlavním představitel Spejbla a Hurvínka.

♦ Od roku 1990 je Klásek šéfem uměleckého souboru. Zapořil se i do autorské tvorby, hry píše i režisuje. Kromě Divadla Spejbla a Hurvínka občas dabuje a je i výborným muzikantem.

Helena Štáchová, Martin Klásek a jejich dřevěná rodinka, kterou miluje už několik generací dětí. Schází pouze neposedný Žeryk, který si odběhl.

Helena Štáchová Spejbla a Hurvínka

Naše krás

Divadlo Spejbla a Hurvínka je doslova národní stříbro. Na humoru této slavné dřevěné rodinky vyrostlo už několik generací a je možná vůbec nejslavnější rodinou v Česku. S divadlem jsou už více než čtyřicet let spojena především dvě jména. Helena Štáchová, jejímž hlasem promlouvají Mánička a její bábinka, a také Martin Klásek, jehož hlas diváci znají prostřednictvím Spejbla a Hurvínka. S oběma hlavními protagonisty legendárního divadla jsme si popovídali při příležitosti křtu jejich nového CD Hurvínek a funicí Billy.

■ Vychází vám nové CD Hurvínek a funicí Billy. Jak byste ho popsali? O čem a pro koho je?

Klásek: „Je určeno víceméně pro děti, ale my jsme vždycky rádi, když se baví celá rodina. Byl to vynikající nápad Denisy Kirschnerové, že je to o věci, kterou každý máme doma, tedy o vysavači. Málokdo ale přemýšlí o tom, jak vlastně přišel na svět. Měla by tím začít celá řada, kterou má Denisa připravenou.“

Štáchová: „My tomu říkáme neobyčejné příběhy obyčejných věcí.“

■ Děti jsou dnes obklopeny technologickými vymoženostmi, digitálními hračkami, 3D filmy a podobně. Jak vnímají dřevěné loutky? Není to pro ně trochu jako pohled do pravěku?

Štáchová: „Myslím, že děti si budou vždycky hrát přes všechny ty iPody a iPady a nevím, jak se to všechno jmenuje, s medvídkem a hračkami.“

Oživlá hračka, která se najednou stane jejich hmatatelným partnerem, nebo když jsou na cédéčku příběhy dnešních dětí, tak v tom nás moderní technologie nikdy nemohou převálcovat. Děti vždycky budou chtít vidět oživlého medvídky nebo kamaráda, holčičky zase třeba Máničku, která má stejné trable jako ony. Ten kontakt je nenahraditelný.“

Klásek: „U našich loutek je důležité, že jsou opravdu současné. My je prezentujeme jako současné lidičky. To, že jsou dřevěné, je na nich to zvláštní. A je fascinující, že je děti berou jako živé, jako jedny z nich. A to je důležité, protože se s nimi ztotožňují.“

■ Divadlo Spejbla a Hurvínka děláte už čtyřicet, respektive přes čtyřicet let. Umíte si představit, že jednoho dne si prostě hodíte nohy

ová z Divadla
Hurvínka:

loutky jsou né prokletí

Dřevěná rodinka ve zkratce

Spejbl

Spejbl neboli taťulda je nejstarší z celé dřevěné rodinky. Nejspíš podle náčrtku profesora Josefa Skupy ji vyrobil někdy v letech 1919–1920 plzeňský řezbář Karel Nosek. Není přesně jasné, kdy se poprvé objevil na jevišti, ale bylo to pravděpodobně někdy na podzim 1920. Tehdy byl Spejbl ještě partnerem klasickejšího Kašpárkovi, který si z něj udělal terč svých drsných vtípků. Ze začátku mluvil Spejbl hlasem Josefa Skupy, od roku 1952 Miloše Kirschnera a v roce 1974 ho jako alternativu k Miloši Kirschnerovi vyzkoušel Martin Klásek. Od roku 1982 se Klásek s Kirschnerem pravidelně alternoval, Spejblovým jediným hlasem se definitivně stal v roce 1996.

Hurvínek

Druhý nejstarší z rodinky je Spejblův nezbedný syn Hurvínek. Vyřezal ho synovec řezbáře Karla Noska Gustav. Svou premiéru si odbyl 2. května 1926 ve hře Počestný dům. Původně vůbec neměl být Spejblovým synem, to vyplynulo až později z toho, jak spolu komunikovali. Hurvínek vždy mluvil stejným hlasem jako jeho taťulda.

Mánička

První návrh na Hurvínkovu kamarádku Máničku vytvořil Josef Skupa a vyřezal ji opět Gustav Nosek. Poprvé účinkovala 19. dubna 1930 ve hře Hurvín-

kovy jarní revue. Nejprve mluvila Mánička hlasem Anny Kreuzmannové, v roce 1945 ji přebrala Božena Weleková a v roce 1967 Helena Štáchová. Dnešní Mánička se té původní prakticky vůbec nepodobá, současná varianta je vyrobená podle návrhu Zdeňka Juřeny.

Bábinka

Bábinka neboli paní Kateřina Hovorková je v porovnání se zbytkem postav doslova mladice. Podle návrhu Zdeňka Juřeny ji totiž vyřezal Ivan Moravec až v roce 1971. Poprvé se na scéně objevila 12. září. Její charakter vymyslela Helena Štáchová a Miloš Kirschner, protože potřebovali ženský protějšek zmateného Spejbla. Bábinku mluví od začátku její existence Helena Štáchová.

Žeryk

Co by to bylo za rodinku bez uštěkaného Žeryka. Autorem loutky je Gustav Nosek a poprvé se na scéně objevil 19. dubna 1930. Až do roku 1938 za něj štkal jeho autor Gustav Nosek, poté František Flajšhanz, následně Miroslav Černý a dnes je jeho »dabérem« Miroslav Polák.

Žeryk

na stůl a řeknete si: „Končím, jdu do důchodu a loutky už nechci v životě vidět?“

Klásek: „Divadlo Spejbla a Hurvínka je moje srdeční záležitost. Takže je to otázka spíš toho, aby divadlo mělo zajištěnou budoucnost a mohlo fungovat i beze mě. A až na tom budu tak, že bude na čase ho opustit, tak samozřejmě odejdu. A pevně věřím, že se najdou lidé, kteří budou chtít v naší práci pokračovat.“

Štáchová: „Samozřejmě o tom musím také přemýšlet, protože už jsem ve věku, kdy se

to může stát velmi brzy. Bude mi to líto, protože je to náplň mého života, ale když budu na druhou stranu vědět, že to předávám do rukou mladých lidí, kteří k tomu cítí stejnou lásku a mají k tomu stejné nadání, tak je budu sledovat s obrovskou radostí a pýchou. A možná si konečně přečtu všechny knížky, které mám u postele.“

■ **A máte už nějaké nástupce vyhlédnuté?**

Klásek: „Plynule omlazujeme soubor, zkoušíme různé lidi a máme takový okruh vytipovaných lidí – třeba právě na mluvení Spejbla s Hurvínkem. Je k tomu třeba notná dávka odvahy, dál pokračovat v těch nyní již tradičních figurách. Uvidíme, jak to dopadne, každopádně tipy máme.“

■ **Oba dva žijete divadlem. Jak si ale od něj odpočínáte? Dokážete se věnovat nějakému koníčku a třeba celý den si na divadlo nevzpomenout?**

Klásek: „To je samozřejmě hodně těžké i proto,

že jsme autorské divadlo a neustále přemýšlíme o tom, co dál, s čím novým přijít. Účastníme se různých akcí, kam musím chodit s hotovým textem, abych věděl, co budu říkat. Divadlo mám prakticky pořád v hlavě a strašně těžko se od toho oprostuji.“

Štáchová: „I když jdu na procházku s pejskem a snažím se relaxovat, vidím věci kolem sebe a dívám se na ně očima

Divadlo mám pořád v hlavě a těžko se od toho oprostuji.

našich loutek. Občas ale mám takové momenty, většinou když si čtu nějakou hezkou kníž-

ku, případně když se jdu podívat na kolegy do divadla anebo když poslouchám krásnou hudbu, kdy se vždycky snažím cíleně vypnout. Stejně mi ale ty myšlenky skáčou, protože každý druh kumštu se v našem divadle dá zúročit. Ať už je to obraz, knížka nebo film, tak vždycky je tam chvíle, kdy si řeknu: „Sakra, to je úžasný nápad,“ a začnu o tom přemýšlet. Je to prostě krásné prokletí.“

■ **Před nedávnem skončil mnohaletý spor o autorská práva k loutkám Spejbla a Hurvínka. Jak na ty roky soudů a útoků zpětně vzpomínáte?**

Štáchová: „Říká se, že všechno zlé je pro něco dobré. Kdyby nebylo hamižnosti úředníků z Plzně, kteří nás chtěli zlikvidovat a vytunelovat, tak bych si sice ušetřila obrovskou spoustu nervů, protože tahani- ce trvala jedenáct let a já na to doplatila zdravotně, ale na druhou stranu bych se nedozvěděla o divadle strašnou spoustu věcí. Byli jsme nuceni projít veškerý archiv, lístek po lístku, dopis po dopisu, smlouvu po smlouvě,

Miloš Kirschner mluvil Spejbla a Hurvínka.

Helena Štáchová propůjčuje hlas Máničce a paní Kateřině.

Josef Skupa s Hurvínkem, Spejblem a Máničkou.

abychom získali reálný základ pro soudní jednání. Moje dcera Denisa, dramaturgyně divadla a také autorka nového CD, která archivy procházela se mnou, díky tomu napsala přehlednou knihu Spejbl a Hurvínek na nitkách osudu, což je vlastně encyklopedie, kde jsou všechny osudy loutek i lidí, kteří se kolem nich motali. Díky tomu jsme nyní znalci historie, jež je pro nás inspirací. V tomto smyslu bylo dobře, že to martyrium proběhlo. Navíc se narovnaly vztahy a nyní je každému jasné, že nemůže figury jakýmkoli způsobem zneužít.“

■ Paní Štáchová, máte za sebou v životě spoustu děsivých i tragických okamžiků. Kde berete sílu a energii k tomu bojovat s nepřízní osudu a ranami, které vám uštědřuje?

Štáchová: „Hlavně se nedívám zpátky. Jsem člověk, který se stále na něco těší, má své cíle, plánuje do budoucna a těší se z každé drobnosti. Z minulosti si

beru ponaučení, ale neohlížím se zpět. Co bylo ošklivé a stálo mě to sílu a energii, v sobě prostě neživím. Dívám se dopředu a těším se. Když se těšíte – a já se mám pořád na co těšit – je život přes všechny problémy krásný.“

■ Obě vaše děti pracují v divadle. Jaké je spolupracovat s nimi, nezlobí vás?

Štáchová: „Je to úžasné. Máme stále téma a máme si doma o čem povídat. Pořád přemýšlíme o divadle, figurách i o nových hrách. Jsem si jistá, že nemůžou existovat lidé více oddaní našemu divadlu, protože oba to dostávali od kolébky od Kirschnera i ode mě a v podstatě už v plenkách byli členy divadla. A oba si uvědomují tu obrovskou zodpovědnost a divadlo milují. Každý si přitom šel svou vlastní cestou.

Denisa vystudovala filozofickou fakultu, Miki animovanou tvorbu na FAMU. Oba dělají svoje věci, ale to hlavní, co je zajímá a čím žijí, je Spejbl a Hurvínek,

k nimž se přes svoje činnosti a to, co dělají, opět vrátili.“

■ A už vám nadělili nějaká vnučata, nějaké pokračovatele tradice?

Štáchová: „Oba mají tolik práce, že zatím nic nenadělují.“

Klásek: „Já mám dvě dcery, ale ani jedna netáhla nikdy k tomu, aby se věnovala kumštu. Když byly malé, chodily třeba do pěveckého sboru, na tancování, ale obě mi od toho zběhly. Jedna vystudovala ekonomiku a druhá hotelovou školu. A u vnučky se ještě uvidí, je jí teprve sedm. Chodí k nám do divadla, ale necháváme tomu volný průběh.“

■ Paní Štáchová, kromě Divadla Spejbla a Hurvínka také dabujete Lizu ve slavném seriálu Simpsonovi. Stalo se vám někdy,

Populární loutky má rád i Karel Gott, který je stejně jako ony rodák z Plzně.

Na prestižních Cenách Thálie 2012 si Spejbl s Hurvínkem odnesli Zvláštní Cenu Thálie za celoživotní mistrovství v oboru loutkového divadla a popovídali si s Monikou Absolonovou.

že jste třeba při vystoupení s bábkou omylem promluvila hlasem Lízy?

Štáchová: „Ne, ne... to se mi u bábkiny stát nemůže. Může se mi to stát u Máničky a Lízy, protože ty postavy si jsou velmi podobné. Obě jsou šprtky a vegetariánky, obě zlobí Bart nebo Hurvínek, vlastně celá ta rodina má hodně společného. Líza a Mánička si jsou skutečně velmi podobné a musím si dávat pozor, abych někdy při dabování nesklouzla do Máničky. Naopak ne... Mánička je ve mně.“

■ Jste známí tím, že když jezdíte hrát do zahraničí, odehrajete představení v jazyku země, ve které zrovna jste? Máte spočítáno, v kolika jazycích jste už hráli a který pro vás byl nejsložitější?

Štáchová: „Třiatřicet zemí, čtyři kontinenty a dvaadvacet jazyků, kterým loutky promluvíly. Nejblíží je nám Německo, protože tam jsme neustále a vracíme

se tam několikrát za rok. Milujeme ale třeba Japonsko, tam loutky zbožňují. Určitě se nedá říct, že bychom někde byli neradi.“

Klásek: „Pro mě byla určitě nejsložitější čínština. A taky vietnamština, to bylo pěkné. Vždycky je zajímavá příprava s překladatelem, ale nakonec stejně nevím, jak bude publikum reagovat. Přijedeme do země a vlastně nevím, jak to bylo přeloženo.“

■ Navíc čínština a vietnamština, o kterých jste

mluvil, jsou tónové jazyky – a v těch není problém říct něco úplně jiného, co se řekne stejným slovem, ale s jiným tónem.

Štáchová: „No právě. Třeba ve Vietnamu jsme se hrozně divili, proč se nesmáli větě: ‚Tatínku, smí se otci říkat osle?‘ na které byl postavený dialog. Pak jsme se dozvěděli, že jsme místo toho řekli: ‚Tatínku, smí se otci říkat hliník?‘. A to není moc vtipné. Nebo jsme se po vystou-

pení dozvěděli, že nám někde třeba vůbec nerozuměli. Vždycky když se diváci během hraní na některých místech nesmějí, tak potom pátráme proč.“

■ Užijete si zemí, kde hrajete, i mimo divadlo? Máte čas na nějaké objevování?

Klásek: „Trošku. Třeba zrovna v Hanoji jsme měli víc času, asi tři čtyři dny. Byl tam jeden výtvarník, který u nás studoval a ten nás vzal na výlet po okolí Hanoje a ukazoval nám zajímavé věci, které bychom bez něj nikdy neviděli.“

■ Už se vám někdy stalo, že jste měli potřebu něco říct, neměli jste komu, a tak jste si povídali s loutkou?

Klásek: „Jsou to pro nás hodně blízké bytosti, ale že bychom si s nimi povídali, to asi ne. Ovšem když třeba opouštíme jeviště a v cestě nám tam visí nějaká loutka, tak se jich třeba dotkneme a řekneme: ‚Čau, tak já jdu.‘“ ■ mik

Ačkoli rozhovor s oběma představiteli Divadla Spejbla a Hurvínka byl velmi příjemný a milý, v jednu chvíli se něco zadrhlo. Na některé otázky nám odmítli odpovědět, a Helena Štáchová se dokonce rozčílila. Nechápeme proč, protože rozhodně jsme neměli v úmyslu nikomu škodit ani nikoho urazit. Jestli měla paní Štáchová důvod být na nás naštvaná, posudte sami:

Otázky pro paní Štáchovou:

- Zaměstnávat vlastní děti pro některé lidi znamená protekci. Setkala jste se někdy s reakcemi, které vám vytykaly, že zaměstnáváte své děti?
- Podle informací z médií žijete s panem Zbořilem. Jak se cítíte ve

Helena Štáchová s legendární trojicí pokřtila knížku Lucie Seifertové Pohádka o Bruncvíkovi.

Divadlo Spejbla a Hurvínka je držitelem řady zlatých a platinových desek. Vpravo dcera Heleny Štáchové Denisa Kirschnerová.

Helena Štáchová a Martin Klásek se svými nejen u dětí velmi populárními svěřenci, kteří mají na svém kontě stovky vydaných desek i spousty titulních stránek časopisů.

Otázky, které jsme nesměli položit

...jste šťastná jako v manželství s panem Kirschnerem?

Otázky pro pana Kláška:

● Jste v Divadle Spejbla a Hurvínka od šestnácti let. Stihl jste za tu dobu dělat i něco jiného?

Otázky pro oba:

● Museli jste o divadlo několikrát tvrdě bojovat. Umíte si představit, co byste dělali, kdyby byl tento boj neúspěšný?

● Oba se kromě hraní zabýváte i manažerskými věcmi kolem provozu divadla. Baví vás to, nebo to berete spíš jako nutné zlo?

● Nemáte po těch desetiletích někdy pocit vyhoření, chuť hodit lout-

ky do kamen a zapomenout jejich hlasy?

● Sami jste se vyjádřili v tom smyslu, že Spejbl a Hurvínk jsou naše národní stříbro. Nebylo by tedy lepší, aby stejné jako například Národní

divadlo patřila práva na loutky státu a ten dotoval vaše divadlo, což stejné částečně dělá, a zároveň inkasoval peníze z komerčního využití loutek? Není nespravedlivé vůči jiným divadlům, že Spejbl a Hurvínk hrají třeba v reklamě a hono-
ráře jdou vám, když přitom dostávají i dotace?

